

Scena pe care nu o jucase

„Am nevoie de muniție, nu de un taxi.“

Ucrainenii au intrat în război la capătul unei nopți de insomnie colectivă. În seara de 23 februarie 2022, mulți dintre ei nu pot pune geană pe geană. Cu două zile mai devreme, l-au ascultat, stupefiați, pe președintele rus Vladimir Putin dezlănțuindu-se într-un rechizitoriu de o violență incredibilă împotriva națiunii lor, după un lung monolog care a luat forma revizionismului istoric și geopolitic. Un discurs care nu avea alt scop decât să justifice un conflict pe care și-l dorea cu toată ființa sa. În această noapte, toți ochii sunt ațintiți asupra televizoarelor, telefoanelor mobile sau a altor ecrane pe care, de luni întregi, se urmărește dislocarea masivă a forțelor ruse la frontierele sudică, estică și nordică ale țării.

Din octombrie 2021, agențiile americane nu încetează să disemineze în presă informații despre iminența unei invazii ruse în Ucraina. Pe măsură ce iarna

înaintează, previziunile devin tot mai precise: războiul va începe la final de februarie. Un război total, de o amploare neobișnuită. Cu câteva săptămâni mai devreme, relatează canalul CNN, Joe Biden ar fi destăinuit chiar că urmează să fie bombardat Kievul, capitala. În fața unui asemenea scenariu catastrofal, neliniștea escaladează, însă numeroși ucraineni și chiar experți din această parte a Europei rămân mefienți, de parcă nu le-ar veni să creadă că Vladimir Putin ar putea recurge la înfăptuirea ireparabilului.

În toiul nopții, tensiunea sporește. Serviciile de mesagerie și rețelele de socializare intră în fibrilație spre ora două dimineața, atunci când președintele Volodimir Zelenski, în costum negru cu cravată și cămașă albă, se adresează direct cetățenilor ruși, în limba lor: „Ascultați vocea rațiunii. Poporul ucrainean vrea pacea.“ Declară că a încercat să îl contacteze direct pe Vladimir Putin, la telefon: „Rezultatul a fost tăcerea.“ Face apel, cu solemnitate, la legăturile dintre cele două țări: „Nu avem nevoie de război. Noi nu vom ataca, dar ne vom apăra. Și ne veți vedea chipurile. Nu spatele, ci chipurile.“

Puțin mai târziu, este anunțat un discurs nocturn al stăpânului Kremlinului. Într-o alocuțiune halucinantă, acesta declară lansarea unei „operațiuni militare speciale“, vizând „denazificarea Ucrainei“. Într-o fracțiune de secundă, lumea întreagă pricepe semnificația vorbelor sale: e vorba despre o declarație de război. La câteva ore după finalul acestei cuvântări, rachete balistice cad peste

Kramatorsk, Kiev, Harkov... Lumea intră în panică. Este aproape ora șase, în acel trist 24 februarie, iar războiul dintre Rusia și Ucraina tocmai a început.

Foarte rapid, coloane de tancuri rusești trec granița, sunt dislocate unități tactice. În toate cele patru colțuri ale țării, rachete cu rază lungă de acțiune, lansate din Belarus sau din Marea Neagră, atacă aeroporturile sau punctele militare strategice. În zori, Volodimir Zelenski își pune telefonul pe modul *selfie*, așa cum a făcut și cu trei ani în urmă, la începutul incredibilei sale campanii electorale. De această dată li se adresează direct concetățenilor săi, cu cămașa descheiată, cravata căzută și transfigurat de furie: „Putin a declarat război Ucrainei și întregii lumii democratice. Vrea să distrugă statul meu, statul nostru, tot ce am construit, toate lucrurile pentru care trăim. Mă adresez tuturor ucrainenilor și mai ales soldaților: sunteți curajoși, indestructibili, sunteți ucraineni.“ E pe cale să își schimbe blana: Volodimir Zelenski, cel care a devenit președinte promițând să aducă pacea, se transformă în liderul unei țări în război.

În vârstă de 44 de ani, acest om a cunoscut deja mai multe vieți. Este apanajul artiștilor, al creatorilor și al celor buni la toate. Umorist, actor, scenarist, producător, patron de firmă, a devenit celebru pentru că l-a întruchipat în două rânduri pe președintele Ucrainei: prima oară în 2015, într-un serial de comedie numit *Sluga narodu (În slujba poporului)*, și a doua oară în 2019, în viața reală, la capătul unui scrutin cum nu a mai fost

altul în lume. Un scenariu cu adevărat suprealist și postmodern, în care nu se mai știe cât e ficțiune și cât e realitate. Pe micul ecran, Zelenski și-a pus la bătaie toată fantezia pentru a întruchipa, în pielea improbabilului Vasil Goloborodko, tot ceea ce i s-ar putea întâmpla unui președinte al Ucrainei. Îi lipsea un singur rol: acela de conducător de război.

În tot restul Europei, amintirea celui de Al Doilea Război Mondial se risipește odată cu dispariția naturală a ultimilor martori. Și iată că, în 2022, în Ucraina, acolo unde s-au scris câteva dintre cele mai sângeroase și mai dramatice pagini ale secolului al XX-lea, izbucnește un nou război major: posibil, cel mai important conflict convențional între două state, două armate, pe pământ european, după 1945. În seara de 24 februarie, Ucraina înregistrează deja 137 de morți și 316 răniți, un prim bilanț cât se poate de provizoriu. Volodimir Zelenski susține o nouă cuvântare oficială, care dă tonul comunicărilor sale ulterioare: simplu, direct, fără concesii și, mai ales, neezitând să apese acele pedale care mișcă ceva în conștiințele occidentale de bună-credință. „Azi am întrebât 27 de lideri europeni dacă Ucraina va intra în NATO: tuturor le e teamă, nimeni nu îmi răspunde“, dezvăluie el, cutezător. „Dar nouă nu ne e teamă. Nouă nu ne e teamă de nimic. Nouă nu ne e teamă să ne apărăm țara. Nouă nu ne e teamă de Rusia.“ Puțin mai devreme, în aceeași zi, președintele îi lovise pe liderii europeni drept în inimă, punându-i față în față cu realitatea însăși,

brutală și sălbatică: „E poate pentru ultima dată când mă mai vedeți în viață.“

Fix la acea oră, el știe că armata rusă este pe cale să lanseze forțe speciale asupra aeroportului militar din Gostomel, în nord-vestul capitalei, inclusiv asupra formidabilelor comandouri parașutiste ale Diviziei 76 de asalt aerian ale gărzii din Pskov. Dacă va captura acel obiectiv, inamicul ar putea transporta avioane cu fuzelaj larg și, în câteva ore, și-ar putea lansa trupele de șoc în inima Kievului. „Rămân în capitală“, spune tranșant Zelenski. „Familia mea este și ea în Ucraina. La fel și copiii mei. Membrii familiei mele nu sunt trădători, ci sunt cetățeni ai Ucrainei. Potrivit informațiilor noastre, inamicul a făcut din mine ținta numărul unu, iar din familia mea, ținta numărul doi. Vrea să submineze politic Ucraina prin eliminarea șefului de stat.“

Amenințarea e cât se poate de reală. Încă de la primele ore ale războiului, capitala este în stare de alertă maximă. Pe lângă bombardamente, unități blindate rusești se năpustesc spre vasta metropolă dinspre nord, întâlnesc armata inamică la Irpin, Gostomel, Bucea... Foarte rapid, urmează exodul: jumătate din cei aproape 4 milioane de locuitori, femei și copii cu prioritate, fug pe șosele și pe calea ferată. Este proclamată legea marțială, iar primarul orașului, fostul campion mondial la box Vitali Kliciko, impune o stare radicală de asediu. Autoritățile sunt convinse că Kievul este deja înțesat cu grupări subversive de forțe speciale ruse, care vor desfășura activități de sabotaj și recunoaștere.

Timp de două zile, civililor li se interzice să iasă din case: Teroborona (Apărarea Teritorială) și poliția sunt instruite să tragă fără somație asupra oricărui suspect în trecere. Mici unități militare rusești, în vehicule nemarcate, sunt lichidate în cartierele Obolon și Podil. Potrivit Consiliului pentru Securitate Națională și Apărare, obiectivul lor este să identifice ținte pentru artilerie și să îi elimine pe conducătorii ucraineni. Vicepremierul Irina Vereșciuk primește un apel telefonic de la ambasadorul Marii Britanii, care o avertizează că este pe o „listă de persoane care trebuie lichidate“.

Mai târziu, Oleksi Danilov, secretarul Consiliului pentru Securitate Națională și Apărare, va dezvălui că Volodimir Zelenski a fost ținta a cel puțin trei tentative de asasinat, principala fiind desfășurată de o unitate specială a Gărzii Naționale Cecene, kadîroviții, acoliții lui Ramzan Kadîrov, brutalul conducător al Republicii Cecene, protejat al lui Vladimir Putin. Danilov precizează că aparatul ucrainean de securitate a fost informat privitor la operațiunea specială ca urmare a unor scurgeri detaliate de informații din cadrul Serviciului Federal de Securitate (FSB) al Federației Ruse, după cum ne confirmă o sursă americană.

Amenințările sunt suficient de întemeiate pentru ca Statele Unite să îi propună lui Zelenski să îl evacueze. „Am nevoie de muniție, nu de un taxi“, le răspunde sec președintele mesagerilor lui Joe Biden, printr-o replică ce va face istorie. Orele trec și Volodimir Zelenski prinde

curaj. Planurilor sumbre și *fake news*-ului de la Kremlin le răspunde pe măsură, folosindu-și armele preferate: Instagramul și rețelele de socializare, sub ochii ucrainenilor și ai internauților din întreaga lume care descoperă, la rândul lor, fenomenul.

Pe 25 februarie, presa rusă afirmă în repetate rânduri că liderii ucraineni au părăsit țara. Se subînțelege: ca niște lași. O bombă informațională menită să descurajeze populația, să o facă să abandoneze orice formă de rezistență. Dovada unei înțelegeri greșite a temperamentului acestui popor și a simpaticei sale președinte. La căderea nopții, Volodimir Zelenski iese din clădirea Administrației Prezidențiale și coboară pe strada învecinată, Bankova, însoțit de cei mai apropiați colaboratori ai săi, cu toții îmbrăcați în kaki. La lumina gălbuie și palidă a stâlpilor de iluminat, de parcă ar fi liderul unui grup rock sau al unei grupări de partizani, întoarce camera smartphone-ului spre gașca de cinci oameni: „Bună seara tuturor! Șeful grupului parlamentar [David Aramahia] este aici, șeful de cabinet al președintelui [Andri Iermak] este aici, prim-ministrul [Denis Șmihal] este aici, Mihailo Podoliak [consilier diplomatic] este aici și președintele este aici. Suntem cu toții aici. Militarii noștri sunt aici. Cetățenii sunt aici. Suntem cu toții aici pentru apărarea independenței noastre, a statului nostru și nimic nu ne va opri. Glorie apărătorilor noștri! Glorie Ucrainei!”

Acest clip video rudimentar este o lovitură de maestru, care înseamnă mai mult decât un simplu succes de

comunicare. La fel cum, în anul 1940, francezii îl ascultau pe generalul de Gaulle la Radio Londres, în anul 2022, 15 milioane de persoane îl privesc pe Zelenski în ochi pe Instagram, fără să mai luăm în calcul celelalte platforme. Apariția lui însufletește întreaga țară, care înțelege pe loc că președintele și colaboratorii lui, asemenea unei găști de prieteni uniți ca degetele de la o mână, nu o vor abandona. Chiar și cei mai aprigi critici ai lui Zelenski de dinainte de război susțin acest gest de bravură. Cu toate acestea, înaintea declanșării conflictului, mulți ucraineni se temeau că tendința lui de a minimaliza riscul invaziei trădează o slăbiciune, posibilitatea unei capitulări.

Volodimir Zelenski tocmai a dat peste cap opinia publică. În decembrie, cota sa de popularitate se plafonase la 38%. La două zile după legendara filmare sub stâlpii de iluminat, 91% dintre ucraineni declară că susțin acțiunile președintelui lor! Ucrainenii, care nu au așteptat după Zelenski pentru a-și demonstra curajul, se implică tot mai mult în acțiuni de rezistență împotriva ocupanților. Conform aceluiași sondaj realizat de Institutul Rating, 85% dintre cetățenii chestionați sunt convinși că țara lor poate câștiga războiul împotriva Rusiei. Combativitatea lor este deja ceva evident. Principala surpriză o reprezintă curajul fizic și moral al lui Volodimir Zelenski, „Captain Ukraine“, cum e supranumit, care izbucnește în fața lumii și scoate la iveală un adevărat lider politic.

Bastionul democrațiilor

În acea zi de 4 aprilie 2022, chipul lui Volodimir Zelenski și-a pierdut aerul tineresc – acel chip de june prim pe care îl afișa de obicei, acel ceva din privire, din comisura buzelor, din jocul voit clovnesc al sprâncenelor care înfățișa o persoană fundamental fericită, cu o personalitate senină. În acea zi, la Bucea, un orașel de la periferia nord-vestică a Kievului, președintele a îmbătrânit cu 20 de ani. Are un facies încordat, concentrat la ororile care bântuie pretutindeni prin oraș, la cadavrele care împânzesc străzile, la relatările despre tot mai desele violuri sistematice în grup, la casele ciopârțite, la carcasele blindatelor. Fața îi e puțin umflată, ridurile de pe frunte îi coboară până la rădăcina nasului, are cearcăne pronunțate, câteva fire albe și-au făcut apariția în barba nerasă de 15 zile.

Este pentru prima oară de la începutul războiului când președintele iese din centrul capitalei. După o lună de lupte feroce, soldații ucraineni și Apărarea Teritorială au provocat pierderi masive trupelor ruse, obligând Kremlinul să renunțe la obiectivul său inițial: capturarea Kievului, ba chiar eliminarea fizică a conducătorilor țării. Trupele ruse și cecene se retrag din Bucea și lasă în urma lor o întindere de ruine. Volodimir Zelenski, cu o vestă antiglonț pe umeri, a venit să vadă cu ochii lui ce tip de război duce Rusia împotriva țării lui și a poporului său. „Acestea sunt crime de război și întreaga lume le va

recunoaște drept genocid“, declară el în fața a zeci de jurnaliști, într-un decor apocaliptic.

Străzile și curțile din Bucea sunt înțesate de cadavre ale civililor. Alte trupuri au fost îngropate pe repede-înainte în grădini sau de-a lungul străzilor. O groapă comună de mai multe zeci de rămășițe umane a fost descoperită lângă biserica Sfântul Andrei. Bucea duhnește a moarte. Anchetatorii estimează că peste 400 de persoane au fost executate, cele mai multe dintre ele cu un glonț în ceafă. Numeroase cadavre sunt descoperite cu mâinile legate la spate. Caracterul sistematic al modului de operare, pe care îl întâlnim și în alte localități, lasă să se întrevadă crime împotriva umanității, împotriva dreptului internațional. Mai grav încă, primele dovezi scoase la iveală de anchetatori și jurnaliști lasă să se înțeleagă faptul că masacrul ar putea indica o tentativă de distrugere deliberată a unui grup specific de populație.

Anchetatorii de la Curtea Penală Internațională (CPI) vin la fața locului. Prin folosirea cuvântului „genocid“, Volodimir Zelenski își dorește în primul rând să mobilizeze opinia publică internațională, să o facă să înțeleagă gravitatea și anvergura crimelor comise, precum și să atragă atenția asupra semnificației profunde a mizelor din Ucraina. Pentru că dinspre Kremlin sosesc mesaje îngrijorătoare. Politica „denazificării“, decretată de Vladimir Putin drept pretext al războiului, este interpretată de trupele sale ca îndemn la uciderea oricui se definește prin atașament față de Ucraina independentă sau prin legături cu mișcarea